

KAKO SMO SE NA GORENJSKEM ŽENILI

(Narodni običaj iz Gorij pri Bledu.)

Dandanes je ženitev nekaj vsakdanjega. V prejšnjih lepih časih pa je bila velik dogodek za vso vas.

Lepo je bilo, ko so hodili ženini na ogled. Ženin je nevesto «skomandiral» kaka potovka, včasih mati in drugi, ki so morali imeti poznanstvo in dober jezik. Ženin je šel navadno z zgovornim stricem, očetom ali pa tudi z mešetarjem na nevestin dom.

V začetku se je pogovor sukal največ okrog živine in gospodarskih poslov, dokler niso končno prišli na to, da se namerava fant oženiti. Ko so se pogovorili zlasti o tem, koliko bo imela nevesta dote, so došli dan poroke ali svatbe.

Ta običaj je danes le še deloma v navadi. Ker so fantje sami preveč «nabriti», jim ni treba pomagačev in mešetarjev.

Drug svečan dogodek pred poroko je bilo prodajanje neveste. Fantje iz nevestine vasi pridejo še danes na nevestin dom prodajat nevesto. Tja pride tudi ženin z zgovornim prijateljem. Ko se stemni, prinese nekdo izmed fantov ženinu pismo in mu ga izroči osebno. V pismu obžaluje, da jim bo ženin odvedel najlepše dekle.

Nvesto navadno zelo visoko cenijo, včasih kar do pol milijona. Potem pa se pogajajo in brišejo ničle, dokler ne ostane kakih 300—1000 dinarjev. Pri prodajanju je navoča tudi nevesta sama.

Vsota, za katero so se fantje z ženinom pogodili, mora ženin fantom takoj izplačati.

Prodajalci morajo paziti, da imajo pri prodajanju vsaj za 1000 din drobiža, ker jim lahko ženin reče, da bi jim rad izplačal 500 din, pa ima samo debel denar. Nihče izmed prodajalcev ne sme dati ženinu ali njegovemu prijatelju roke, ne sme sesti, tudi ne pokusiti kapljice pijače, dokler nimajo denarja v rokah. — Ako bi kdo sedel, pravijo, da je nevesto posedel, in ženin jim ni dolžan ničesar dati. Ko prodajo nevesto, jim ženin ponudi pijače, in veselijo se na nevestinem domu. Denar, ki ga mladeniči prejmejo, navadno skupno zapijejo naslednjo nedeljo.

Zadnji dan pred poroko vozijo balo. Isti ali pa tudi drugi fantje tudi «zavirajo» balo. Čez cesto polože žrd, in pred njo nekateri popravljajo čevlje, drugi vežejo lonce itd., nekdo pa opazuje, kdaj bodo pripeljali balo. Ko se pogodijo za primerno odkupnino, odstranijo žrd in dovolijo, da peljejo balo na nevestin dom. Na zadnji voz denejo zadaj na skrivaj «peto kolo», t. j. velik hleb kruha, ki ga oni, ki so balo nakladali, smejo ukrasti.

Balo spremlja starešina, ženin in drugi. Nevesto pridejo na dom iskat svatje z ženinom, drugom in starešino, ki vse vodi in ureja. Seveda tudi godcev ne sme manjkati. Na nevestinem domu so v prejšnjih časih našli vrata zaprta. Nekdo je moral skrivaj zlesti v hišo in odpreti. Nevesta je morala prej zagledati ženina kakor on njo. Pred ženina je starešina privedel najstarejšo žensko, kar jih je bilo pri hiši. Ta je bila zelo vsiljiva in se mu je dobrikala. Ženin jo je moral bogato plačati, da je imel mir pred njo. Potem je starešina privedel pred ženina družico, nazadnje pa nevesto. Pri tem sta ženin in starešina vrgla pred hišo pest denarja, ki ga je otročad pobrala. Po poroki so šli vsi svatje okrog altarja, kjer so darovali za cerkev. Če je žena sunila za oltarjem svojega moža, je to pomenilo, da bo ona nosila hlače pri hiši. Iz cerkve grede so fantje spet lahko zaprli pot nevesti in ženinu. Ko sta jih vprašala, kaj to pomeni, so morali reči: «Zakrament sv. zakona.» Godci niso šli v cerkev, ampak so čakali v bližnji hiši.

Svatba je bila na nevestinem domu. Na svatbi je imel glavno besedo starešina. On je vselej otvoril in zaključil ženitovanje. Na koncu je povedal račun za vsakega. Ta denar je bil za nevesto; za kuharico so pobirali še posebe.

Zaplečniki so bili le v stranski sobi in niso smeli med svate. Dovoljeno pa jim je bilo po svatbi «krasti» meso in pijačo. Kar so nabrali, so poleg sami skuhalo na nevestinem domu. Svatba je trajala večasih tudi 3 dni in več.

stinem domu. Svatba je trajala večasih tudi 3 dni in več.

Ko je prišla mlada k hiši, je vselej našla zaprta vrata. In domači so svate, ki so jo spremljali zmeraj grdo nagnali, češ da kalijo hišni red in mir.

Slednjič pa so jo veselo sprejeli, in gospodinja ji je napila. Nekdo izmed domačih jo je dvignil čez hišni prag. Mlada je staro gospodinjjo obdarila.

Na svatbi so plesali potrkanu polko «štajerš» in druge plesse. Ob koncu svatbe je bil v navadi tudi «povštertanc» in kdor je ostal brez dekleta na plesišču, so ga pometli.

Vesele in duhovite dovtype so poznali stari ljudje. Včasih so tudi bili «rihtarje». Vsakemu so pripeli na suknjič številko. Kdor je bil izžreban, je moral priti izza mize in vsi so ga topli. Navadno jih je dobil največ po zadnji plati tisti, ki je nosil številko 13.

Nvestin oče je dal nevesti na svatbi doto vpričo vseh svatov. Če nevesta in ženin nista izginila do polnoči spat, so ženinu nevesto ukradli in odvedli iz sobe. Moral si jo je ponovno odkupiti.

Nekaj teh običajev se je ohranilo do današnjega dne. Nevesta, ki je prišla z godci k hiši, je veljala za bogato in je to rada poudarjala. Se danes je običaj, da se prvo nedeljo po svatbi zberejo najbližji sorodniki h gostilji, ki ji pravijo «pešta».

Malo je upanja, da se bodo ti običaji kaj dolgo ohranili, ker stari ljudje so živeli v drugačnih prilikah.

